

JERZY Z. PAJAK

Kielce

Raporty Tadeusza Puszczyńskiego „Konrada” do Narodowej Rady Okręgowej Ziemi Kieleckiej

Jednym z najbardziej interesujących tematów dla badaczy okresu I wojny światowej jest polityczne zachowanie się społeczności lokalnych. Na ogół dla przedstawienia tego problemu wykorzystuje się źródła pamiętnikarskie i wspomnieniowe oraz listy. Istotne ich uzupełnienie stanowi prasa. Wynika to z faktu, że w znaczącym stopniu zachowały się archiwa organizacji społecznych i politycznych działających ówczesnie na ziemiach polskich. Na ogół zresztą owe archiwalia dokumentują działalność prowadzoną przez centralne instytucje tych organizacji.

Publikowane tu dokumenty mają charakter unikatowy, ponieważ pokazują wycinek życia społecznego jednego z powiatów Królestwa Polskiego: pińczowskiego, latem 1916 r. Zostały one wytworzone w toku działalności Narodowej Rady Okręgowej (NRO) Ziemi Kieleckiej, jednej z najważniejszych reprezentacji politycznych regionalnych związanych podczas I wojny światowej z lewicą niepodległościową¹, podporządkowanej najpierw Komitetowi Naczelnemu Zjednoczonych Stronnictw Niepodległościowych (KN ZSN), a następnie Centralnemu Komitetowi Narodowemu (CKN) w Warszawie². Narodowa Rada Okręgowa dzia-

¹ Szerzej na temat lewicy niepodległościowej zob.: A. G a r l i c k i, *Geneza Legionów. Zarys dziejów Komisji Tymczasowej Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych*, Warszawa 1964; t e g o ż, *U źródeł obozu belwederskiego*, Warszawa 1979; J. M o l e n d a, *Piłsudczycy a narodowi demokraci 1908–1918*, Warszawa 1980; t e g o ż, *Próby utworzenia ogólnonarodowej reprezentacji politycznej stronnictw Królestwa Polskiego (sierpień – grudzień 1915)*, „Najnowsze Dzieje Polski 1914–1939” 1961, t. 4; t e g o ż, *Polskie Stronnictwo Ludowe w Królestwie Polskim 1915–1918*, Warszawa 1964; T. N a ł ę c z, *Irredenta polska*, Warszawa 1992; T. P e l c z a r s k i, *Komisariaty Wojskowe Rządu Narodowego 6 VIII – 4 IX 1914 (Geneza i działalność)*, Warszawa 1939; J. Z. P a j a k, *Z dziejów Polskiej Organizacji Narodowej (wrzesień – grudzień 1914)*, „Kieleckie Studia Historyczne” 1996, t. 14, s. 97–118; t e g o ż, *Centralny Komitet Narodowy 1915–1917*, „Dzieje Najnowsze” R. 29, 1997, z. 3, s. 155–164; t e g o ż, *Lewica niepodległościowa w Królestwie Polskim (sierpień 1914 – sierpień 1915)*, „Czasy Nowożytnie” 1998, t. 5, s. 39–56; W. S u l e j a, *Orientacja austro-polska w latach I wojny światowej (do aktu 5 listopada 1916)*, Wrocław 1992; t e g o ż, *Józef Piłsudski*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1995.

² KN ZSN powstał 5 sierpnia 1915 r. z połączenia działających wcześniej w Warszawie Unii Stronnictw Niepodległościowych (PPS, Związek Chłopski, Związek Patriotów, Liga Kobiet PW, POW)

łała w latach 1915–1917 i skupiała działaczy Konfederacji Narodowej Polskiej (KNP), Polskiej Partii Socjalistycznej (PPS), a później także Polskiego Stronnictwa Ludowego (PSL). Rada wytworzyła własne struktury terenowe. W pierwszej połowie 1916 r. powstała na terenie byłej guberni kieleckiej wieloszczeblowa struktura organizacyjna. Składała się ona z mężów zaufania, rad gminnych i powiatowych. Narodowej Radzie Okręgowej podlegał Kielecki Komitet Narodowy (KKN) oraz pięć rad powiatowych: w Kielcach, Pińczowie, Jędrzejowie, Słomnikach (dla powiatu miechowskiego) i w Olkuszu. W powiecie stopnickim działała Komisja Organizująca w Busku, a w powiecie włoszczowskim dwie rady powiatowe: we Włoszczowie i w Szczekocinach. Dysponowała także własnym legalnym pismem, którym był tygodnik „Ziemia Kielecka”. Przewodniczącym NRO był początkowo Józef Filipkowski, a od 16 listopada 1916 r. Franciszek Loeffler. Jej program polityczny był odbiciem założeń programowych CKN. Dążono więc do budowy niepodległego państwa polskiego, co zamierzono osiągnąć w ramach sformułowanej przez Józefa Piłsudskiego koncepcji licytacji sprawy polskiej wżwyż³.

Autor publikowanych tu tekstów, ob. „Konrad”, to Tadeusz Puszczyński, będący jedną z najbardziej interesujących postaci, jakie działały podczas okupacji austriackiej na ziemi kieleckiej. Urodził się 10 lipca 1895 r. w Józinkach (powiat łęczycki). Jego rodzicami byli dzierżawca majątków ziemskich Władysław

i Konfederacji Narodowej Polskiej (NZR, NZCh, Związek Niepodległości) oraz pod okupacją niemiecko-austriacką, Zjednoczenia Stronnictw Niepodległościowych zaboru rosyjskiego. Komitet dążył do odbudowy niepodległego państwa polskiego dzięki pomocy mocarstw centralnych. W tym celu zabiegał o wytworzenie reprezentacji politycznej Królestwa Polskiego w postaci Rady Narodowej, która miała prowadzić dalsze negocjacje z okupantami. Próby te nie powiodły się i w rezultacie KN ZSN przekształcił się 18 grudnia 1915 r. w CKN, który kontynuował starania poprzednika o powołanie reprezentacji wszystkich stronnictw politycznych Królestwa. Jednocześnie w celu wzmocnienia swej pozycji, kontynuując prace rozpoczęte jeszcze przez KN ZSN, działacze CKN zbudowali w całym Królestwie organizację tworzoną przez sieć kół niepodległościowych, gminnych rad narodowych, podwydziałów narodowych, których działania koordynowały struktury powiatowe i okręgowe. Pracami CKN kierował Zarząd, mający własne wydziały. Największą rolę w terenie odgrywały dwie struktury: Wydział Narodowy Lubelski i Okręgowa Rada Narodowa Ziemi Kieleckiej. W skład CKN wchodził działacze PPS, NZR, PSL, Związku Niepodległości i Związku Patriotów (potem Partii Niezawisłości Narodowej), Stronnictwa Narodowo-Radykalnego oraz Ligi Kobiet PW, jednak przywódczą rolę odegrali w nim politycy z grupy Piłsudskiego. Spośród nich należy wymienić Artura Śliwińskiego (prezesa CKN), Medarda Downarowicza (Sekretarza Generalnego CKN), Bolesława Czarkowskiego, Jana Cynarskiego, Walerego Sławka, Gustawa Daniłowskiego, Tadeusza Szpotańskiego, Eugeniusza Śmiarowskiego. Również CKN dążył do odbudowy państwa polskiego przy współpracy z państwami centralnymi, dlatego poparł początkowo zarówno akt 5 listopada, jak i powołanie Tymczasowej Rady Stanu, przyczynił się także do powstania Rady Narodowej (reprezentacji politycznej aktywistów). Dążył przede wszystkim do szybkiego powstania rządu polskiego i podporządkowanej mu armii. Z powodu braku możliwości realizacji tego programu w czerwcu 1917 r. ostatecznie rozwiązał się, tworzące go zaś stronnictwa powołały Komisję Porozumiewawczą Stronnictw Demokratycznych, która dążyła do uzyskania pełnej niepodległości.

³ Szerzej na temat NRO zob.: J. Z. P a j ą k, *Narodowa Rada Okręgowa ziemi kieleckiej (1915–1917)*, w: *Spoleczeństwo polskie w dobie I wojny światowej i wojny polsko-bolszewickiej 1920 roku*, Kielce 2001, s. 283–301.

i Pelagia z Ochlewskich. Początkowo uczył się w gimnazjum rządowym, a po strajku szkolnym w 1905 r. w prywatnej polskiej szkole średniej w Piotrkowie. Od 1910 r. był członkiem, a następnie jednym z przywódców piotrkowskiej organizacji Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej (ZMPN) „Filarecja”, używającym wówczas pseudonimu „Zapata”. Za tę działalność w 1912 r. był więziony przez 9 miesięcy przez władze rosyjskie. Zwolniony za kaucją, przebywał w Białej Cerkwi, gdzie złożył egzamin maturalny. Od 1913 r. należał do PPS. Po nielegalnym opuszczeniu granic Imperium Rosyjskiego na początku 1914 r. udał się do Krakowa, gdzie rozpoczął studia przyrodnicze. Tu kontynuował działalność w PPS i ZMPN oraz wstąpił do Związku Strzeleckiego, w którym ukończył szkołę podoficerską.

Po wybuchu I wojny światowej wstąpił do 1 kompanii kadrowej, biorąc udział w walkach nad Nidą. Następnie służył jako sierżant, dowodząc plutonem w batalionie Teodora Furgalskiego „Wyrwy” (1914–1915). Z powodu złego stanu zdrowia w maju 1915 r. został przeniesiony do Departamentu Wojskowego NKN, gdzie był zastępcą oficera werbunkowego w Radomsku. Równoległe do tego zorganizował miejscową POW, stojąc od listopada 1915 r. na czele jej obwodu. Po przejściu na stopę nielegalną jako ob. „Konrad” był zastępcą komendanta POW w Piotrkowie (grudzień 1915 – marzec 1916). Następnie był instruktorem i zastępcą szefa okręgu VI POW w Kielcach (17 maja 1916 – 6 marca 1917). Pełniąc te funkcje, kierował w okręgu kieleckim wyszkoleniem, prowadząc szkoły i kursy wojskowe między innymi w Kielcach, w Busku Zdroju i Miechowie. Jednocześnie, organizując POW, wspomagał zawiązywanie struktur politycznych lewicy niepodległościowej. Po odejściu z Kielc był szefem okręgu POW w Radomiu (12 marca 1917 – 3 maja 1918), komendantem lotnych oddziałów wojskowych na okupację austriacką (3 maja – 8 października 1918), a potem szefem sztabu i zastępcą komendanta Komendy Naczelnej nr 4 POW w Lublinie (8 października – 7 listopada 1918).

Tadeusz Puszczyński
(ze zbiorów własnych autora)

W niepodległej Polsce Tadeusz Puszczyński początkowo został zweryfikowany w stopniu kapitana i pełnił funkcję Komendanta Okręgu Milicji w Radomiu (styczeń – kwiecień 1919), a następnie służył jako zawodowy wojskowy. Był dowódcą kompanii, a potem batalionu białostockiego pułku strzelców Dywizji Litewsko-Białoruskiej (kwiecień – grudzień 1919). Na początku 1920 r. został przeniesiony do Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, gdzie został kierownikiem wydziału plebiscytowego dla Górnego Śląska. Od sierpnia 1920 r. pod pseudonimem „Wawelberg” współorganizował POW Górnego Śląska. Był członkiem ścisłego kierownictwa wojskowego drugiego i trzeciego powstania śląskiego. W czasie tego ostatniego powstania był dowódcą oddziału dywersyjnego nazwanego od jego pseudonimu, który dokonał operacji „Mosty”, przerywając połączenia drogowe i kolejowe Górnego Śląska z Rzeszą Niemiecką, co w sposób zasadniczy przyczyniło się do powodzenia powstańców. Następnie przeprowadzał demobilizację oddziałów powstańczych. W latach 1922–1927 był oficerem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. W 1929 r. ukończył Wyższą Szkołę Wojenną i został oficerem dyplomowanym. Następnie był dowódcą batalionu 65 pułku piechoty i szefem sztabu 12 Dywizji Piechoty. Potem przeszedł do Korpusu Ochrony Pogranicza, gdzie był dowódcą pułku „Sarny” (19 października – 1 listopada 1936), brygady „Polesie” (1 listopada 1936 – 31 marca 1937), pułku „Snów” (31 marca 1937 – luty 1938) i szefa sztabu KOP (luty – marzec 1938). Ciężko chory, ostatni rok życia spędził w szpitalach. Zmarł 24 lutego 1939 r. w Warszawie. Pośmiertnie awansowano go na pułkownika. Wielokrotnie nagradzany za swoją działalność, był między innymi kawalerem orderu *Virtuti Militari* klasy V, Krzyża Walecznych (czterokrotnie) i orderu *Polonia Restituta* klasy V, Śląskiej Wstęgi Waleczności i Zaslugi klasy I⁴.

⁴ Informacje biograficzne na podstawie: *Akta odznaczeniowo-personalne Tadeusza Puszczyńskiego*, Centralne Archiwum Wojskowe w Warszawie; P. Stawiecki, *Oficerowie dyplomowani wojska Drugiej Rzeczypospolitej*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1997, s. 208; *Śp. Pułkownik Tadeusz Puszczyński (Zapata, Konrad, Wawelberg)*, „Żołnierz Legionów i POW” R. 3, 1939, nr 1–2, s. 86–87; Z. Zarzycka, *Puszczyński Tadeusz*, w: *Encyklopedia Powstań Śląskich*, Opole 1982, s. 463–464; *Listopad 1918 we wspomnieniach i relacjach*, Warszawa 1988, s. 54.

Teksty źródłowe

Rkps: Dział Zbiorów Specjalnych Biblioteki Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach, Papiery Władysława Koterskiego-Spalskiego, t. 2, s. 52, 54; t. 4, s. 65, 67. Pierwsza część raportu przechowywana jest także w CAW, sygn. POW, t. 394, k. 263–266.

1

[Narodowa] R[ada] O[kręgowa] Z[iemi] K[ieleckiej]
Sekcja organizacyjna

Raport ob. Konrada

Dnia 30 VI 1916 r. otrzymałem rozkaz zorganizowania pow[iatu] pińczowskiego narodowo – komitety, wojskowo – sekcje i garnizony, komunikacyjnie – sieć pocztową.

Dnia I VII 1916 r. byłem już w Pińczowie i po dziesięciu dniach objazdu, licznych pogadankach i przemowach wyniosłem następujące spostrzeżenia:

Ziemie w ogóle dobre, urodzaje zapowiadają się niezłe, a nawet bardzo dobre, z wyjątkiem pasów, przez które przeszedł grad i wybił, połamał stojące zboże. Przemysł słaby, gdzieś niedługo można spotkać fabryczkę, a po za tym nic więcej. Jadąc drogami, każdemu wciska się w oczy cudna rzeźba terenu ziemi pińczowskiej. Wojna tu pozostawiła liczne ślady: dwory, kościoły, wioski zniszczone doszczętnie spotkać można nierzadko i przydrożne trakty ubrane mogiłami poległych żołnierzy szczególnie wyraziście się rysują w okolicach Starego Korczy-na – tuż przy Wiśle. Ludność trudni się rolnictwem, poza tym są małe miasteczka, gdzie mieszczanie są rękodzielnikami.

Wieś – małorolni, spotykają się i chłopci posiadacze 30 i więcej mórg ziemi.

Dwór – stosunkowe zamożne ziemiaństwo, z dużą kulturą rolniczą, właściciele – potomki [sic] dawno osiadłej szlachty.

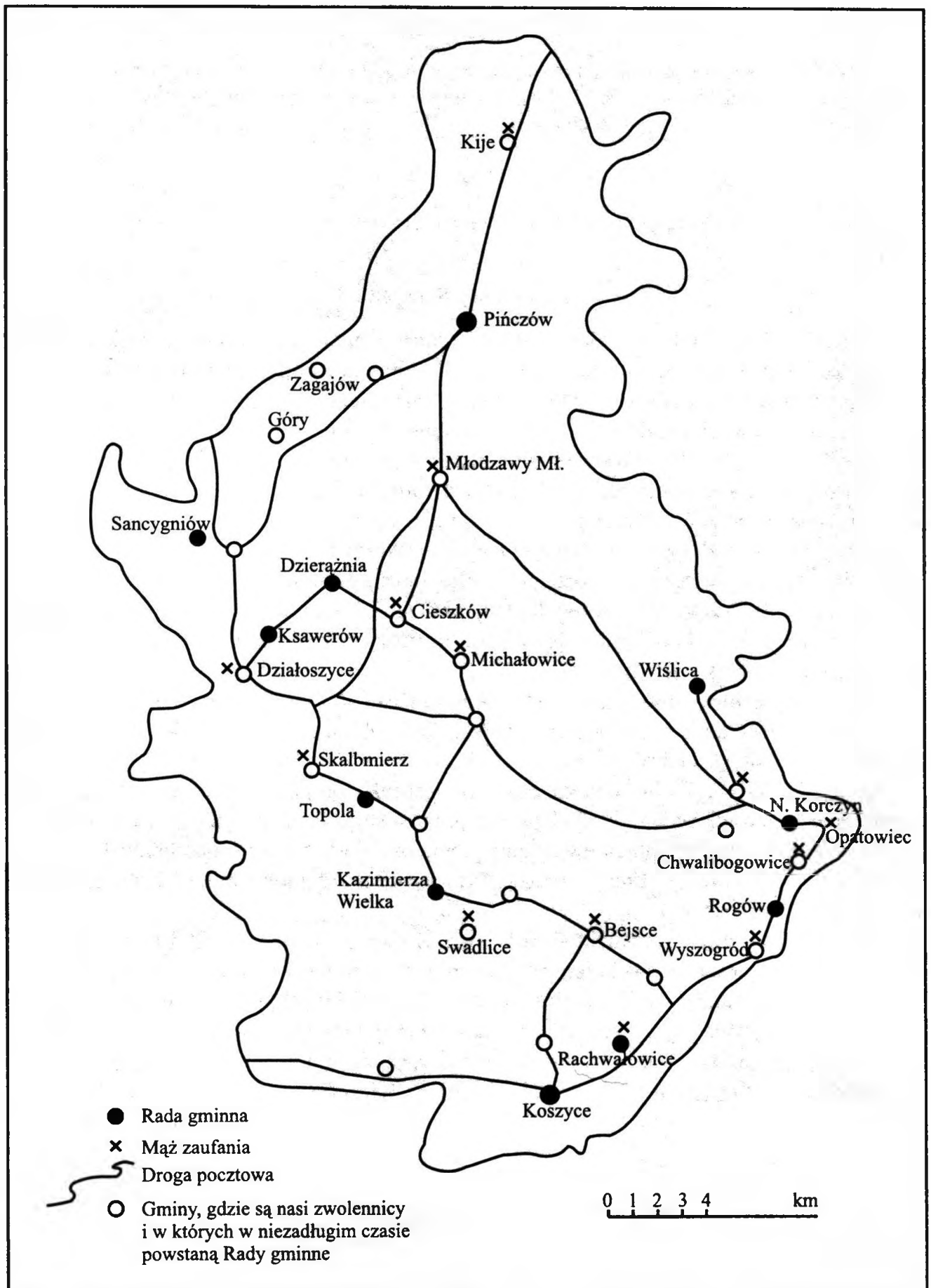
Kler – karny w rękę biskupa kieleckiego⁵, jest też jego posłusznym narzędziem. Są to przeważnie karierowicze, którzy dla lepszych probostw nie zawahają się oczerniać, oskarżać swych kolegów. (Zwykłe sprzeniewierzenie pieniędzy, złodziejstwo spotkałem w kilku gminach). Uświadomienie, poczucie narodowe prawie żadne (rozmowa moja z jednym z inteligentniejszych proboszczy).

Miasteczka – Pińczów, Kazimierza Wielka, Koszyce, Opatowiec itd. Liczą przeciętnie po kilka tysięcy mieszkańców. Przemysł słaby, prawie śladowy. Mieszkańcy bogatsi są Żydami. Polscy mieszczenie nigdy nie mieli się dobrze, obecnie jednak, jak sami powiadają, „znaleźli się w 5 oficynach”, tj. zostali wyrugowani przez żywość żydowski ze swoich posesji.

Inteligencja wyższa – ksiądz, doktor, aptekarz, sędzia gminny.

Inteligencja niższa – nauczyciel ludowy, pisarz, felczer.

⁵ Augustyn Łosiński (1867–1937). Pochodził z Inflant. Syn fornała. W 1892 r. ukończył Akademię Duchowną w Petersburgu. Następnie profesor (1893–1910) i rektor (1903–1910) Seminarium Duchownego w Mochylewie. W latach 1910–1937 był biskupem kieleckim. Zreformował administrowanie diecezją. Jako zwolennik endecji był przeciwnikiem lewicy niepodległościowej, którą starał się zwalczać w miarę możliwości.

Sieć powiązań organizacyjnych powiatu pińczowskiego

Komunikacja

Powiat pińczowski ma długości około 50 wiorst, szerokości – 30. Żadnych nowoczesnych środków komunikacyjnych. Szos prawie nie ma, trakty i drogi polskie – okropne doły i dziury 1[-]metrowej głębokości, błota lub piasek. Drogi ciągną się wzdłuż wąwozów całymi kilometrami, szerokość ich w niektórych miejscach nie przenosi 1,5 metra. Spotkanie w wąwozie należy do licznych miejscowych katastrof, gdyż minąć się niepodobna, trzeba jeden z wozów wyciągnąć na stromą ścianę wąwozu, ażeby drugi mógł przejechać. W czasie niepogody podróż jest niemożliwa (w czasie deszczu, idąc 4 godziny, przeszedłem 1 i 1/3 mili). Miasteczka są od siebie oddalone o kilkanaście, a czasami i kilkadziesiąt wiorst. Okazji prawie nie ma. Wspólna podróż wynajętą furmanką z Pińczowa do Koszyc kosztuje 6–8 rubli.

Władze okupacyjne powiatu pińczowskiego

Spoczywają w rękach ludzi w zupełności niezdolnych rządzić w czasach tak trudnych i ciężkich. Są to po większej części ludzie, których zajęcie przed wojną było inne niż dzisiaj. Adwokat buduje szosy z wapnia i mimo że trzykrotnie deszcz wszystko zmywał, budują dziś po raz czwarty. Położenie wielu okolic jest rozpaczliwe, gdyż wsie, takie jak Czorków, Ksany itd., całkowicie zniszczone – nie dostały żadnych zapomóg, a przeciwnie, podatki i wszelkie możliwe rekwizycje stosowane są z całą bezwzględnością.

Rekwizycje ciągłe, sposoby tych rekwizycji bywają rozmaite, a nawet w formie zwykłego oszustwa, np. C i K Komenda Obwodowa ogłasza po gminach, ażeby tego dnia dostawić z każdej gminy najlepszych kilka podwód, zaznaczając, że za parę dni powrócą do domu. Nic złego nie podejrzewający włościanie przybywają z najlepszymi furmankami i końmi, tymczasem wojsko furmanki z końmi łapie, dając często połowę należności, i zabiera na zawsze. Zrozpaczonych zaś wieśniaków – komendant obwodu siecze wtedy szpicrutą po twarzy.

Nauczyciele byli kilkakrotnie pod groźbą bagnetów zmuszani do różnych policyjnych czynności. Stosunek Komendy Obwodowej z dworami i plebaniami jest już o wiele lepszy, widocznie obiadki, śniadanka, polowanka robią swoje. Lud wprost nienawidzi Austriaków.

Praca narodowa

Żadnych tradycji lub choćby śladów w pow[iecie] pińczowskim dawnej pracy narodowej nie znalazłem. Był kiedyś związek tajny nauczycielstwa ludowego (13 na 153), ale żadnych głębszych śladów swojej działalności nie pozostawił.

Włościanie – jako masa ciemni, nieuświadomieni, z nielicznymi wyjątkami.

Mieszczanie – jak wyżej, zahukani i coraz bardziej schodzący do roli wyrobników żydowskich – są materiałem jeszcze gorszym.

Wyższa inteligencja – ksiądz, doktor etc. Są to po większej części sobowtóry Łosińskiego.

Niższa inteligencja – pisarz gminny, nauczyciel, jest to element o wiele podatniejszy i lepszy do pracy narodowej.

Obywatelstwo – w dużej części z wyższym wykształceniem. Polskość chowają w zanzardzu. W pracy niepodległościowej, podziemnej nie wezmą udziału, choć gdy widoki niepodległości będą się realizować, wówczas walkę poprą ofiarnie. Dziś skupiają się w Komitetach Obywatelskich. (Są to moje wrażenia wyniesione z bytności w szeregu dworów oraz konferencji z prezesem Komitetu Obywatelskiego na Pińczów – p[anem] Niemiryczem⁶).

⁶ Niemirycz Stanisław, ziemianin, właściciel majątku Włostowice. Przed 1914 r. działacz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Kielcach i Stronnictwa Polityki Realnej. Podczas I wojny światowej członek

Oficer werbunkowy Stefan Starzyński⁷ w Pińczowie, dawniej mi już znany z pracy w kółkach młodzieży postępowo-niepodległościowej, robi bardzo dużo i jemu głównie trzeba zawdzięczać, że choć są pewne iskierki życia narodowego wśród tamtejszej inteligencji wśród chłopów dzielnie pracował Orlik, podoficer z Biura Werbunkowego⁸.

2

[Narodowa] R[ada] O[kręgowa] Z[iemi] K[ieleckiej]
Seksja organizacyjna

Raport dla Sekcji Organizacyjnej

Dnia 17 lipca 1916 r. wyjechałem po raz wtóry w powiat pińczowski. Zadaniem moim było zagęścić i umocnić sieć pocztową oraz stworzywszy szereg nowych rad gminnych stworzyć Radę Narodową pow[iatu] pińczowskiego oraz przygotować materiał na szkołę instruktorską POW specjalnie dla roboty wojskowej w pow[iecie] pińczowskim.

Do dnia 23 lipca objechałem środkową część powiatu pińczowskiego, urządzając zebrania w Pińczowie, Kazimierzy Wielkiej, Cieszkowach, Koszycach, także konferując i zakładając pocztę w szeregu drobniejszych miejscowości, jak: Młodzawy, Stradlice, Włostowice, Michałowice, Rachwałowice, Bejsce itd.

Dnia 20 lipca rozesłałem zaproszenie w formie rozkazów dla wszystkich istniejących komitetów narodowych pow[iatu] pińczowskiego i Lig Kobiet, aby dnia 23 lipca każda z wymienionych organizacji przysłała delegata ze szczegółowym sprawozdaniem ze stanu pracy od początku założenia aż do ostatniej chwili. Prócz delegatów zaproszeni zostali liczni goście z obywatelstwa, jako też i wśród włościanstwa. Zjazd Rady Powiatowej odbył się w dworze w Cieszkowach, zaczynając się o godzinie 3 po południu.

Porządek dzienny zebrania był następujący:

1. Otwarcie zjazdu w imieniu ROZK – ob. Konrad
 - a) wybór prezydium.
2. Sprawozdania z Rad Gminnych i Lig Kobiet.
3. Sprawozdanie z działalności CKN i prac z nim związanych, skarb, POW, poczta – ref. ob. Konrad.
4. Przemówienie ustępującego oficera werbunkowego – chorąży Stefan Starzyński.

gubernialnego Komitetu Obywatelskiego (1914–1915), a następnie prezes Komitetu Ratunkowego w Pińczowie i członek Komitetu Ratunkowego Ziemi Kieleckiej (1915–1918). Początkowo zwolennik pasywizmu, od połowy 1917 r. aktywista i działacz Centrum Narodowego (1917–1918) i Związku Budowy Państwa Polskiego (1918). Po odzyskaniu niepodległości pracował głównie w organizacjach ziemian-skich.

⁷ Starzyński Stefan (1893–1944). Syn kupca. Członek Centralizacji Związku Młodzieży Postępowo-Niepodległościowej w Królestwie Polskim (1913–1914). Za swą działalność kilkakrotnie aresztowany przez władze rosyjskie. Podczas I wojny światowej w Legionach Polskich i POW. Internowany w Beniaminowie. W niepodległej Polsce dyplomata, polityk i działacz gospodarczy. Był między innymi wiceministrem skarbu (1931–1932) i wiceprezesem Banku Gospodarstwa Krajowego (1932–1934). Od 1934 r. prezydent Warszawy, przyczynił się do jej modernizacji i rozbudowy. Zamordowany przez Niemców w nieznanych okolicznościach.

⁸ Ziętkiewicz Rudolf, pseud. „Orlik”, sierżant, służył w biurze werbunkowym w Pińczowie.

5. Dyskusja.

6. Wybór stałego prezydium Rady Powiatowej.

7. Rezolucje.

8. Wolne wnioski.

Na zjazd zjechało się przeszło 70 osób, z czego 59 zapisało się na imienną listę (przywozłem oryginał)⁹. Zebranie otworzyłem w imieniu ROZK – w następujących w przybliżeniu słowach: „W imieniu Rady Okręgowej Ziemi Kieleckiej otwieram pierwszy zjazd delegatów organizacji narodowych powiatu pińczowskiego zwołany celem skoordynowania wysiłków na polu pracy narodowej poczynionych już przez poszczególne jednostki oraz organizacje, aby przyjąwszy określony plan, praca ta wydała większe niż dotychczas rezultaty, co jest potrzebne w chwili obecnej, albowiem bliską jest chwila realizacji naszych dążeń Państwa Polskiego”.

Na zjeździe reprezentowane były następujące organizacje narodowe: Komitety Narodowe: 1) Pińczów, 2) Ksawerów, 3) Kazimierza Wielka, 4) Topola, 5) Koszyce, 6) Wyszogród, 7) Wiślica, 8) Stary Korczyn; Ligi Kobiet w: 9) Pińczowie, 10) Topoli, 11) Kazimierzy Wielkiej, 12) Koszycach, 13) Skalbmierzu.

W Zjeździe uczestniczyli także: członkowie Rady Okręgowej: p[an] Bukowski¹⁰ i p[an] Łuszczewski¹¹, delegat Rady Okręgowej ob. Konrad, mężowie zaufania: p[an] Skura (Młodza-

⁹ Według listy w zjeździe uczestniczyli: Baranowska Józefa (Budziszowice), Baranowska Wanda (Budziszowice), Baranowski Karol (Liszkory), Bukowska Zofia (Michałowice), Bukowski Marian (Wyszogród), Buszkowski Stanisław (Cieszkowy), Chróścichowski Bolesław (Skalbmierz), Dąbkowska Emilia (Dzierażnia), Dobranowicz Włodzimierz (Budziszowice), Dobrzańska Maria (Budziszowice), Dobrzańska Zofia (Radom), Dobrzański Józef (Kargowa), Drzewnicki Waław (Kijany), Frycz Stanisław (Kielce), Fryczowa Eleonora (Probołowice), Garycka Leokadia (Dzierażnia), Graniczny Wiktor (Wiślica), Grzyb Stanisław (Ksawerów), Janiszek Bronisław (Topola), Jasiński Józef (Skalbmierz), Kaciński Antoni (Kazimierza Wielka), Kaczor Mieczysław (Skalbmierz), Koterski Władysław (Kielce), Kowalska Wanda (Bejsce), Kunbarówna Józefa (Topola), Łukasik Jan (Chwalibogowice), Łuszczewski Antoni (Kije), Machała Andrzej (Topola), Niewiadomska Felicja (Skalbmierz), Niewiadomska Teofila (Skalbmierz), Niewiadomski Henryk (Skalbmierz), Oleś Jakub (Januszowice), Opaliński Zdzisław (Kazimierza Wielka), Osulewski Jan (Michałowice), Padechowicz Edmund (Koszyce), Padniejowska Maria (Pińczów), Padniejowski Józef (Skowronno), Pakosz Stanisław (Kazimierza Wielka), Paterkówna Maria (Dzierażnia), Pford Edward (Wiślica), Pford Stanisław (Wiślica), Pierzchała Stanisław (Kazimierza Wielka), Płocha Stanisław (Koszyce), Pódo Jan (Topola), Ruszanowski Andrzej (Skalbmierz), Samsik Józefa (Topola), Sieklarowska Helena (Rachwałowice), Skura Mikołaj (Młodzawy Małe), Starzyński Stefan (Pińczów), Strasz Jan (Skalbmierz), Szczygłowski Antoni (Skalbmierz), Tarczyńska Jadwiga (Kazimierza Wielka), Wielgus Kazimierz (Topola), Zientara Walerian (Topola), Żurawiński Ludwik (Topola); Biblioteka Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach, Lista imienna osób obecnych na zebraniu w dniu 23 lipca 1916 (Zjazd Rady Powiatowej w Pińczowie), Papiery Władysława Koterskiego-Spalskiego, rkps, t. 1, s. 44–46.

¹⁰ Jan Bukowski, ziemianin, właściciel majątku Michałowice. Współzałożyciel, a następnie działacz Narodowej Rady Okręgowej Ziemi Kieleckiej (1915–1917) oraz prezes Rady Narodowej powiatu pińczowskiego (1916–1917). Następnie uczestniczył krótko w pracach Centrum Narodowego (1917), potem działacz Komisji Porozumiewawczej Stronnictw Niepodległościowych w Kielcach (1917–1918).

¹¹ Antoni Łuszczewski, ziemianin, właściciel majątku Sokołów koło Kijów. Od 1915 r. współorganizator, a następnie członek Prezydium Narodowej Rady Okręgowej Ziemi Kieleckiej. Organizował w powiecie pińczowskim zbiórki na Polski Skarb Wojskowy. Jako delegat Rady Okręgowej uczestniczył w zjazdach Centralnego Komitetu Narodowego w Warszawie. W latach 1916–1917 czołowy działacz

wy)¹², p[an] Paterek (Dzierążnia)¹³ oraz delegat Tow[arzystwa] Nauczycielskiego p[an] Płocha¹⁴. Do prezydium weszli: p[an] Jan Bukowski, p[an] Stanisław Grzyb¹⁵, panna Mierkowska¹⁶, delegat Rady Okręgowej ob. Konrad.

Rezolucje zostały przyjęte jednogłośnie. Treść rezolucji w streszczeniu brzmi następująco: „Pierwsze zebranie Rady Narodowej powiatu pińczowskiego w dniu 23 lipca 1916 roku odbyte dąży do realizacji Niepodległego Państwa Polskiego i żąda już dziś stworzenia Armii Polskiej jako jedynej rękąmi Niepodległości Ojczyzny. Składa hołd Komendantowi Józefowi Piłsudskiemu, jednocześnie uważa go za wodza tej armii”.

łącz Rady Narodowej powiatu pińczowskiego. Działacz Komisji Porozumiewawczej Stronnictw Niepodległościowych w Kielcach (1917–1918).

¹² Mikołaj Skura, chłop ze wsi Młodzawy Małe. Mąż zaufania Rady Okręgowej. Członek POW (1916–1918). Jeden z głównych organizatorów w 1916 r. Polskiego Stronnictwa Ludowego w powiecie pińczowskim. Następnie działacz tego stronnictwa.

¹³ Maciej Paterek, pseud. „Gryf”, chłop ze wsi Dzierążnia. Członek POW (1916–1918). Mąż zaufania Rady Okręgowej. Jeden z organizatorów w 1916 r. Polskiego Stronnictwa Ludowego w powiecie pińczowskim. Następnie działacz tego stronnictwa.

¹⁴ Stanisław Płocha, pseud. „Skrzetuski”, nauczyciel szkoły ludowej w Koszycach. Prezes Komitetu Narodowego w Koszycach (1915–1917). Członek POW (1916–1918). Od początku 1916 r. główny organizator Towarzystwa Nauczycielstwa Polskiego w powiecie pińczowskim. Uczestniczył w zjeździe zjednoczeniowym organizacji nauczycielskich z Królestwa Polskiego w Radomiu (23–30 grudnia 1916), podczas którego powstało Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskich Szkół Początkowych. Następnie działacz tego stowarzyszenia.

¹⁵ Stanisław Grzyb, chłop ze wsi Ksawerów. Członek POW (1916–1918). Mąż zaufania Rady Okręgowej. Jeden z organizatorów w 1916 r. Polskiego Stronnictwa Ludowego w powiecie pińczowskim. Następnie działacz tego stronnictwa.

¹⁶ Zenobia Mierkowska, nauczycielka z Pińczowa. Organizatorka i pierwsza przewodnicząca koła Ligi Kobiet Pogotowia Wojennego w tym mieście.